

הנדון: תיקון סעיף 4א לפקודת המשטרה, [נוסח חדש], תשל"א-1971

1. עמותת "בידינו" עוסקת בהנגשת עלייתם של מבקרים ומתפללים יהודים להר הבית ובקירוב נושא הר הבית לעם ישראל. פעילותה של מרשתי זכתה לשבחים רבים, נוכח תוצאות פעילותה והתנונים בדברים עליית מבקרים ומתפללים יהודים להר הבית במהלך השנים האחרונות (למעט השנה בה הוטלו הגבלות, נוכח התפרצותו של נגיף הקורונה).
2. במהלך שנים אלו, אחד הגורמים שהיווה מכשול לעלייתם של מבקרים ומתפללים יהודים להר הבית, הייתה מדיניותה של משטרת ישראל. לאורך השנים האחרונות, משטרת ישראל הנהיגה מדיניות שרירותית ולעיתים מפלה כלפי יהודים, המבקשים לעלות להר הבית. בתוך כך, עשתה עשו קציני המשטרה הממונים, שימוש תדיר בסעיף 4א לפקודת המשטרה [נוסח חדש], תשל"א-1971 (להלן: "סעיף 4א לפקודה").
3. למען הנוחיות, להלן ציטוט נוסחו הנוכחי של סעיף 4א לפקודה:

"חשש ממשי לפגיעה חמורה – סמכות ואחריות (תיקון מס' 19) תשס"ה-2005

4א. (א) מצא שוטר כי קיים חשש ממשי לפגיעה חמורה בביטחון הנפש או הרכוש, רשאי

הוא –

(1) להורות לכל אדם הנמצא באזור או במקום שבו קיים החשש האמור, הוראה

סבירה הדרושה באופן חיוני לשם הצלת הנפש או הרכוש או למניעת הפגיעה,

ובכלל זה להורות על מניעת גישה לאזור או למקום, או יציאה ממנו ;

(2) להורות לגוף הצלה, כהגדרתו בסעיף 90א, לפעול במסגרת תפקידו וסמכויותיו על פי כל דין ;

(תיקון מס' 27) תשע"ב-2012

(3) לצורך הצלת הנפש או הרכוש –

(א) להיכנס לכל מקום שהכניסה אליו דרושה באופן חיוני ולהשתמש בכוח סביר כלפי אדם או רכוש לצורך ביצוע סמכות הכניסה כאמור, ובלד שהשוטר זיהה עצמו לפני מי שנמצא במקום והודיע לו את המטרה שלשמה נדרשת הכניסה, ביקש את הסכמתו לכניסה והזהירו כי יש בכוונתו להשתמש בכוח לצורך הכניסה ; חובת הזיהוי, ההודעה והאזהרה כאמור לא יחולו אם נוכח השוטר לדעת כי לא נמצא איש במקום ;

(ב) לעשות כל פעולה הדרושה באופן חיוני, ולהשתמש בכוח סביר כלפי אדם או רכוש לצורך ביצוע פעולה כאמור.

(ב) שימוש בסמכויות כאמור בסעיף קטן (א) ייעשה, ככל שהנסיבות מאפשרות זאת, באישור קצין משטרה.

ש"ש בידנינו

למען הר הבית

(ג) (1) לא תוגש תובענה נגד אדם על מעשה או מחדל שעשה בתום לב על פי הוראה שקיבל לפי סעיף קטן (א)(1) או (2) (בסעיף קטן זה – מבצע הוראה) והמקום אחריות בנזיקין.

(2) בתובענה נגד המדינה על מעשה או מחדל של מבצע הוראה לא יחולו הוראות סעיפים 25 ו-28 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש].

(ד) פעל אדם, בלא שכר, בהתאם להוראה שניתנה לו לפי סעיף קטן (א) או לפי סעיף 290 – יראו אותו כמתנדב כהגדרתו בסעיף 287 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995, ויחולו עליו הוראות פרק י"ג לאותו חוק.

(ה) האמור בסעיף קטן (א) אינו בא לגרוע מסמכויות שוטר לפי כל דין."

4. נוסחו הנוכחי של סעיף 4 לפקודה אפשר בדיעבד למשטרה שימוש בו שלא למטרותיו המוצהרות לפי כוונת המחוקק.

5. כוונת התיקון משנת 2005 הייתה לסייע לשוטר לפעול במצב של אירוע רב נפגעים או אסון, או באירועים כגון תאונות דרכים, חטיפה, חשש להתאבדות וכו', ולא בזמני שגרה או אירועים עתידיים שלא קרו בפועל. זאת ניתן לראות מפרוטוקולים מזמן הכנת החוק:

- **סגן שר הבט"פ יעקב אדרי, בדיון בנושא תיקון החוק מתאריך 25 ביולי 2005: "הצעת**

החוק מבקשת להבטיח היערכות נאותה וקביעת סדרי עבודה ומערכת ארגונית מתאימה לפני

אירוע אסון המוני ובמהלכו, לצורך צמצום, ככל הניתן, של הנזקים הצפויים באסונות מסוג זה."

- **ח"כ חמי דורון (כנציג ועדת הפנים ואיכות הסביבה) בדיון בו אושר התיקון לחוק**

בקריאה שלישית, מתאריך 27 ביולי 2005: "אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד

להביא בפני הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק לתיקון פקודת המשטרה

(מס' 19), התשס"ה-2005, שיזמה הממשלה. הצעת החוק נועדה להסדיר את חלוקת הסמכויות

ואת ההיערכות והטיפול בעת אירוע אסון המוני.

- **ואף מתוך הצעת החוק:**

סעיפים הסדרה מפורטת של סמכויות השוטר

2-11 בעת אירוע אסון המוני על פי הפרק

החדש המוצע, מחייבת הבהרה בחוק של

סמכויות השוטר בעת אירועים אחרים שיש עמם חשש

ממשי לפגיעה חמורה בביטחון הנפש או הרכוש, כגון

תאונות דרכים, אירועי חטיפה, חשש להתאבדות וכו',

אף אם מחמת היקפם אינם עולים כדי אסון המוני.

6. ככלל, לנוכח מושכלות היסוד של המשפט המנהלי במדינת ישראל, המסקנה ברוח ספרות המלומדים וההלכה הפסוקה, היא כי על המחוקק (ו/או מחוקק המשנה) להסדיר סוגיות כגון דא (סמכויות הפעלת כוח וסמכויות מניעת גישה בהר הבית) באופן מפורט, כזה אשר מייצר וודאות משפטית ומונע הפעלה שרירותית או מגמתית של סמכויות אלו, ומעמידים אותה בפני ביקורת שיפוטית.

7. הצעתנו לתיקון נוסחו של סעיף 4א לפקודה מתחלקת לשלושה עיקרים :

- א. המצב הקיים כיום מאז שנת 2005 משמש כלי בידי המשטרה להרחיק מהר הבית עולים רבים ללא צורך בנימוקים או הבהרות, בניגוד לכוונת המחוקק וללא אפשרות למורחק להגיע לבית-המשפט ולהוכיח את חפותו וזאת לתקופה של עד חצי שנה (!).
- ב. אנו סבורים כי יש לבצע תיקון בחוק כדי שיובהר כי סעיף 4 א' מתייחס לאירוע אסון, אירוע חמור או אירוע מידי, ולא למקרים עתידיים או כאלה שאינם מהווים אסון או אירוע חמור.

הצעת תיקון:

בפקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א-1971¹ (להלן – הפקודה), אחרי סעיף 4 יבוא :

2. תיקון בסעיף (א'), במקום **"מצא שוטר כי קיים חשש ממשי לפגיעה חמורה בביטחון סעיף 4א' הנפש או הרכוש, רשאי הוא –"**

יבוא **"מצא שוטר, בזמן התרחשות אירוע המהווה אירוע אסון או סכנה חמורה ומוחשית, כי קיים חשש ממשי לפגיעה מיידית בביטחון הנפש או הרכוש, רשאי הוא –"**

ג. נוסף ונציע כי במסגרת החוק תקבע חובה למשטרה כי שוטר יתבקש למלא דו"ח מפורט, לרבות הדגשת סיבת מניעת הגישה לאיזור או למקום, לאחר כל שימוש בסעיף זה, שלא נעשה מכוח צו שיפוטי. דו"ח זה יקל על ביקורת שיפוטית על פעולות השוטרים.

8. מרשתנו רואה כעת הזדמנות להסדיר את הסוגייה המתוארת לעיל, באמצעות תיקון חקיקתי של סעיף 4א לפקודה.

9. בברכה,

תום ניסני, מנכ"ל "בידנינו".

עו"ד רועי דותן.

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 17, עמ' 390 ; ס"ח התשס"ד, עמ' 430.